

Рецензії

Лазуренко В.М. Українське фермерство: злет і падіння (1921 – 1929 рр.) / Валентин Миколайович Лазуренко. – Черкаси: ЧДТУ, 2013. – 474 с.

Сучасний стан сільськогосподарського виробництва в Україні потребує його радикального реформування. Аграрна реформа, що почала проводитися у нашій країні, передбачає реалізацію трьох складових: деколективізацію, введення приватної власності на землю та фермеризацію, оскільки саме фермерство виявилось у світовій практиці найбільш успішною формою господарювання для селян. Зважаючи на це, в Україні було організовано 35 тис. фермерських господарств, проте особливого прогресу у їх розвитку не сталося. Складний і суперечливий процес здійснення аграрної реформи засвідчує, що надії селянства, пов'язані з проведенням справжньої реформи, не виправдовуються. Позначається не тільки відсутність на селі необхідної виробничої та соціальної інфраструктури, але і теоретична нерозробленість засад формування фермерського укладу в умовах багатуокладної економіки. Для аналізу прорахунків та перешкод у здійсненні аграрної реформи доречно вивчення всієї низки схожих подій в історичній ретроспективі.

В сучасних умовах, коли в усіх сферах суспільного життя українського народу, включаючи і аграрну, відбуваються важливі зміни, спрямовані на поліпшення ефективності виробництва, удосконалення соціально-економічних відносин, першорядного значення набуває всебічне дослідження процесів, що відбувалися в українському селі на інших переломних етапах його історії. Тому вбачається цілком закономірним, що останнім часом посилилася увага не тільки до політичних, а й до економічних проблем минулого, зокрема до тих, що доводилося розв'язувати українському селянству в період нової економічної політики 1921 – 1929 рр.

Тому монографічне дослідження доктора історичних наук, професора Черкаського державного технологічного університету Валентина Миколайовича Лазуренка "Українське фермерство: злет і падіння (1921 – 1929 рр.)", яке нещодавно вийшло із друку у видавництві ЧДТУ та яке присвячене вивченню процесу становлення та розвитку фермерських господарств в умовах багатуокладної неспівської економіки, має незаперечну актуальність.

У монографії на основі аналізу широкого кола історичних джерел, частина з яких вводиться до наукового обігу вперше, комплексно досліджуються передумови виникнення та історія становлення і розвитку селянських фермерських господарств України в умовах впровадження радянською державою нової економічної політики.

Процес утвердження фермерства проаналізовано крізь призму цілого ряду чинників – соціально-економічних, суспільно-політичних, організаційних, виробничих, агрокультурних. Висвітлено роль фермерського укладу господарювання і його

значення для загального піднесення аграрного сектору економіки. Розкрито механізми і основні напрямки підприємницької активності, всебічно проаналізовано становище селянських фермерських господарств, соціально-економічні та суспільно-громадські проблеми, що виникали в процесі їх становлення та діяльності. Показано позитивне значення збільшення кількості інтенсивних господарств фермерського типу для підвищення товарності сільського господарства.

Видання розраховане на науковців, викладачів, студентів, учителів шкіл та усіх, хто цікавиться історією українського села.

Наукова новизна монографії В.М. Лазуренка визначається тим, що дослідник уперше здійснив комплексний аналіз процесу становлення та розвитку селянських фермерських господарств в Україні у роки нової економічної політики та показав їх реальний вплив на розвиток сільського господарства республіки, не тільки опрацювавши великий масив фактологічного матеріалу, а й виробивши власний погляд на досліджувану проблему. Зокрема, ним виявлено чинники суспільно-політичного, економічного, соціального, організаційно-виробничого характеру, які сприяли, чи навпаки, гальмували розвиток українського фермерства. Об'єктивно, оперуючи широкою джерельною базою, дослідником розкрито особливості функціонування фермерських господарств в різні періоди непу та їх залежність від змін внутрішньополітичного курсу радянської держави. Автор слушно зауважує щодо позитивного значення розвитку фермерства для впровадження досягнень технічного прогресу, розвитку продуктивності сільського господарства, насамперед його товарності. У монографії аргументовано спростовано фальсифікаторські судження про те, що в основі виробничих успіхів фермерських господарств лежали визискувальні щодо інших верств селянства мотиви.

Поза увагою В.М. Лазуренка не залишилося з'ясування позитивного впливу фермерських господарств на селянське середовище як осередків більш інтенсивних форм господарювання та виробничої культури. Ним також висвітлено участь фермерської верстви у суспільно-політичному житті села та її вплив на підвищення громадської активності українського селянства.

Підсумовуючи, констатуємо, що монографія В.М. Лазуренка – самостійне наукове дослідження, виконане на належному науковому і теоретичному рівні, результати якого можна долучати для написання спеціальних та узагальнювальних праць із аграрної історії України 1920-х років.

В.В. Гоцуляк, д.і.н., професор кафедри архівознавства, новітньої історії та спеціальних історичних дисциплін Черкаського національного університету ім. Богдана Хмельницького